

Un autodidacte transcendental

JESÚS GUTIÉRREZ

Josep Berga i Boix era un personatge gairebé autodidacte, que va prendre consciència de la transcendència dels anys que va viure i va participar, activament, en l'intent de consolidació d'uns models socials que el pas del temps anava desmantant. Creador d'un llenguatge plàstic particular, diferenciat dels altres dos membres de l'Escola d'Olot —els germans Vayreda—, va ser pintor (qui millor va recollir el paisatge de la Garrotxa), mestre, articulista, escriptor, creador d'opinió i un esperit suficientment inquiet com per llegar-nos una obra escrita (a banda, òbviament, de la pictòrica) molt i molt interessant. Recentment han aparegut les *Obres Completes de Josep Berga i Boix*. En dos volums. Joan Sala i Sussi Arnau són els responsables del primer volum. Es tracta de les memòries que, any rere any i al llarg dels trenta que va ser director de l'Escola d'Art, Berga redactava per justificar la seva tasca i en les quals, entremig de demandes de més recursos i necessitats de nous materials, va deixant anar algunes de les seves opinions sobre la didàctica i l'ensenyament de l'art. Aquí és on trobem el màxim interès: hi ha la llista dels seus alumnes, en què apareixen noms d'autors molt importants (Devesa, Blay, Clarà) però també de dones pintores, algunes de les quals van arribar a demostrar una tècnica molt elevada. I totes elles van passar per les aules o el taller d'en Berga en uns anys en què les dones no podien encara dedicar-se, per condicionaments socials, obertament ni pública, a aquestes pràctiques creatives. Sorpren comprovar el nombre d'alumnes femenines —més de 60— que va formar, a banda dels centenars de nois que també van passar per les seves classes. Això dimensiona més el personatge i també la recerca que els autors han hagut de realitzar. Mai com ara havíem tingut possibilitat d'apro-

ximar-nos a la visió que Berga i Boix tenia de l'art i de la formació. Mai com ara havíem gaudit dels comentaris i de les opinions d'un personatge tan rellevant per al paisatge de l'Escola d'Olot, de la qual, sens dubte, fou el principal impulsor i creador, com es pot veure de l'anàlisi de la seva obra i de la lectura de les seves actes com a director de l'Escola d'Art.

Mita Casacuberta recull en el segon volum —a partir d'uns criteris d'edició que intenten ser el màxim de respectuosos amb la redacció original dels textos— els articles i narracions breus sobre costums, tradicions i records que es van publicar entre el 1884 (iniciats a *El Montsacopa* sota el pseudònim de Silvino) i el 1918 (any en què apareix a *El Deber* el darrer article, pòstum). És una llarga sèrie de 96 textos que ordenen els apareguts de forma dispersa i que amplien, per molt, l'anterior obra de Teresa Planagumà (*Escrits diversos de Josep Berga i Boix*) editada ja fa uns trenta anys. Formen un conjunt de textos amb una gran cohesió i unitat temàtica, ideològica, pròpies d'un personatge que posseïa unes idees molt clares. Berga i Boix va ser un carlí convençut, com a mínim fins als inicis de la Restauració, moment en què va anar evolucionant cap a un catalanisme moderat (o molt conservador), fortament antiliberal i ultracatòlic que contrasta, però, amb una actitud vital

Berga i Boix va ser un carlí convençut, i va anar evolucionant cap a un catalanisme molt conservador

BERGA I BOIX, Josep
Obres completes de Josep Berga i Boix

volums 1 i 2

Edicions Municipals.
Institut de Cultura
de la Ciutat d'Olot (ICCO)
Olot, 2014

dinàmica, oberta i propera pel que fa al tracte amb els seus alumnes, amb la ciutat i al seu concepte d'art i de formació dels nous artistes.

Es tracta d'una antologia que permet fer la radiografia ideològica d'un personatge preocupat per la pèrdua dels bons costums (les tradicions populars catalanes) i per l'arrelament de les males virtuts (que atribueix a un concepte de modernitat vinculat als polítics professionals espanyols i a la introducció de les noves formes socials derivades de la industrialització). Dos volums, finalment, acuradíssims i esplèndids en l'edició (a cura d'Àgata Losantos), que són una aportació única per al coneixement d'uns anys en què s'estava madurant la consciència d'un país i en què personatges com Berga i Boix van deixar una petja ben definida i marcada.